

ARAŞTIRMA MAKALESİ (Research Article)

Şilan Onur¹,
Orcid: 0000-0001-9356-2085

Ece Nüket Öndoğan²,
Orcid: 0000-0002-8949-4611

¹Interior Architect and Environmental Designer, Ege University Graduate Faculty of Social Science, Department of Industrial Design, Industrial Design Culture and Applications, İzmir, Turkey

²Asst.of Prof.Dr. Ege University Faculty of Fashion and Design, Department of Fashion Design, İzmir, Turkey

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Ece Nüket ÖNDOĞAN
ecenuket@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Ahşap, Modüler çocuk oyunevi, Oyuncak sektörü, Oyuncak pazarı

Keywords:

Wood, Modular kids playhouse, Toy industry, Toy market

Modüler Ahşap Çocuk Oyunevi Tasarımı ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma

A Study in Modular Wooden Kids Playhouse Design and Development

Alınış (Received): 26.09.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 30.10.2020

ÖZ

Çocuklar için oyun ve oyuncak kavramı çok önemlidir. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu kavram, çocukların bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Günümüz oyuncakları teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok malzemeden üretilmeye başlanmıştır. Fakat bu malzemelerin sağlık açısından güvenilirliği tartışılmaktadır. Ebeveynler de artık malzeme bilgisi açısından daha bilinçli olduğu için ve çocuklarının sağlığını her şeyden çok önemsedikleri için oyuncak seçimlerini artık doğal olan ahşap oyuncaklara göre yönlendirmeye başlamışlardır.

Oyuncak tasarımında sadece çocuklara yönelik tasarım yapılmaktadır. Bu makalede de, oyuncanın tanımından başlayıp, oyuncak sektörü araştırmasının yapılması, ahşap oyuncanın tanımının yapılması ve ahşap oyuncakların çocuk gelişimine etkilerinin araştırılması yapılacaktır. Bir tasarım önerisi olarak da, hem çocukları hem de ebeveynlerini düşünerek tasarlanmış olan modüler ahşap çocuk oyunevi tasarımı yapılacak ve diğer oyuncaklara göre inovatif yönlerinin araştırılması yapılacaktır.

ABSTRACT

The concept of games and toys is very important for children. This concept, which is as old as human history, contributes to the physical, spiritual and mental development of children. Today's toys started to be produced from many different materials through development of technology. However, the safety of these materials in terms of health is discussed. Since parents are now more conscious of material knowledge and care about their children's health more than anything else, they have begun to canalize their toy choices towards natural wooden toys.

The designs in toy design are just intended for children. In this article, starting from the definition of the toy, research of toy industry, definition of wooden toy and the effects of wooden toys on child development will be investigated. And as a design proposal, considering either the children and the parents, the design of modular wooden children's playhouse and the investigation of its innovative aspects compared to other toys will be done.

Kaynak Gösterimi: Onur Ş., Öndoğan E.N., 2020. "Modüler Ahşap Çocuk Oyunevi Tasarımı ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma", TJFDM, 2020, 3 (2): 97-110

How to cite: Onur Ş., Öndoğan E.N., 2020. "A Study in Modular Wooden Kids Playhouse Design and Development", TJFDM, 2020, 3 (2): 97-110

1. GİRİŞ

Çocukların hayatında en önemli unsur olan oyuncak, çocukların bedensel ruhsal ve zihinsel gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocuklar oyuncaklar ile oynarken hem eğlenip hem de öğrenme kabiliyetlerini geliştirmektedirler. Oyuncaklar günümüzde artık birçok malzemeden üretilmektedir ve bu malzemelerin çoğu sağlık açısından çocuklarımızı tehlike altına almaktadır. Bu yüzden ebeveynler oyuncak satın alırken malzeme konusunda daha da bilinçlendiği için ve çocuklarının sağlıklarını önemstedikleri için doğal olan oyuncaklar tercih etmeye başlamışlardır. Bu tercihlerden kaynaklanan seçimlerle birlikte, doğal olan ahşap oyuncakları satın almaya başlamışlardır.

Oyuncaklar, yaşattığı keyfin ve zevkin yanı sıra, kişinin çevresini kontrol altında tutmasına, kendisi ve dünya ile ilgili bilgileri öğrenmeye teşvik eden somut objelerdir (Gorman, 1985). Oyuncak, çocukların dış dünyayı ve sosyal ilişkileri anlama, kavrama ve yorumlamasına yardım eden eğitim araçlarıdır (Yalçınkaya, 2004). Oyuncaklar büyüme için çok değerli olan ilk deneyimlerin kazanılmasına ve başarı duygusunun tatminine olanak sağlar.

Çocukların en eski oyuncaklarının taştan, kilden ya da kurutulmuş meyvelerden yapılmış bilyeler olduğu, bunu kilden, pişmiş topraktan hayvanların, bebeklerin izlediği bilinmektedir. İlkçağın bu basit oyuncaklarının ardından Ortaçağda çeşitli metallerden imal edilmiş dökme tekniğinde yapılmış hayvanlar ve tahtadan yapılmış bebekler gelmektedir (Onur, 1992). Tarih içinde oyuncak üretimi, çok eski zamanlardan beri süregelmiştir. Ancak son yıllarda doğal yaşam ortamından uzaklaşma birçok yan etkileri beraberinde getirmiştir. Çocuk bedeninin direncinin düşük olması onlara yönelik ürünlerde doğallığı daha da önemli kılmaktadır. Özellikle 0-3 yaş arasında oyuncakların birçoğunun ağıza götürülmesi daha da tehlikeli durumların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Çocuk oyuncaklarında doğal malzemelerin kullanılması gereği bu yüzden önemli bir konudur. 2002 yılında Sağlık Bakanlığınca yayınlanan “Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik” oyuncakların sağlık ve çevre koruması açısından sahip olması gereken asgari güvenlik koşullarının sağlanmasına yönelik ilkeleri içermektedir (Egemen vd, 2004).

Ekolojik bir malzeme olan ahşabın, ebeveynlerin malzeme seçiminde ahşabı tercih etmesinde büyük rol oynadığı görülmektedir. Kolay işlenebilmesi sebebi ile ahşap, oyuncak ahşap atlardan, ahşap arabalara kadar bir çok çeşide sahip olan oyuncakların yapımında yüzyıllarca tercih edilmiştir (Omatça, 2006).

Oyuncaklarda birçok çeşit bulunmaktadır. Bunlardan birisi de çocuk oyun çadırlarıdır. Çocuk oyun çadırları çocuğun kendine ait alanda oynamasına olanak sağlamaktadır. Oyun çadırında oynayan çocuklar psikoseksüel, duygusal ve bilişsel gelişimlerine de katkıda bulunurlar. Çocukların gelişiminde çok önemli olan bu çocuk oyun çadırlarının tasarımı ve güvenliği de çok önemli bir unsurdur. Oyun çadırları tasarlanırken genelde sadece çocuklar için uygun olabilecek tasarımlar yapılmaktadır. Oyun çadırlarında çok kaliteli olmayan malzeme kullanılmaktadır ve güvenilir olmayan tasarımlar yapılmaktadır. Bundan dolayı da bu makalede; hem çocuklar hem de ebeveynleri düşünülerek tasarlanmış olan çocuk oyuncakları önerisinde bulunulacak, sektör araştırması yapılacak ve ardından pazarlama tekniğinin ne olacağı açıklanacaktır.

2. OYUNCAK

Oyuncak, oyun aracı olarak kullanılan nesnelere verilen genel addır. Oyun ve oynama aracı olan oyuncak, çocukların hayatlarının önemli bir kısmını oluşturmakta, kişilik ve yeteneklerini geliştirmesine olanak sağlamaktadır (Sakar ve Karaduman, 2018). Çocukları eğlendirmek, oyalamak, eğitmek amacıyla ortaya çıkan oyuncak, yapıldığı döneme ilişkin önemli ipuçları veren bir nesnedir. İster halk sanatı ürünü olsun, ister endüstriyel olarak üretilmiş olsun yapıldığı dönemin toplumsal ve kültürel özelliklerini yansıtan oyuncaklar, oluşturuldukları dönemin yaşam biçimlerinin önemli birer kayıtlarıdır (Akbulut, 2009). Geleneksel, kültürel ve etik değerler oyuncaklar ile çocuklara aktarılmaktadır. Çocuklar için, insanlık tarihi kadar eski olan oyun ve oyuncak kavramları çocukların bedensel, duygusal ve zihinsel gelişimine katkıda bulunur ve çocukların gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir (Dalğar ve Kaya, 2017). Çocukların oyun amaçlı kullandıkları oyuncaklar, ahşap, bez, kauçuk, plastik, metal, toprak vb. malzemelerden üretilmiş birer oyun araçlarıdır (Omatça, 2006; Tuncer, 2012).

Oyuncaklar çocuklar için tarihin ilkçağlarından beri vazgeçilmez bir kavram olmuştur. Tarihi süreç içerisinde önce manuel olarak taştan, kemikten, tahtadan, demirden ve kumaştan üretilen oyuncaklar üretiminde sanayileşme ile elle üretimden seri üretime geçiş başlamıştır (Dalğar ve Kaya, 2017). 19. yüzyılın ilk yarısına kadar yapılan oyuncaklar kalıplara dökülerek ya da elle şekil verilerek yapılırken, sanayileşme devrimi ile birlikte bu yüzyılın ilk yarısından sonra oyuncaklar, makineler aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır. Günlük yaşantıdan etkilenerek yapılmış olan oyuncaklar 20. Yüzyılın başlarında oldukça büyük çeşitlilikler göstermeye başlamıştır (Omatça, 2006).

Sanayileşme ile birlikte pazarda arz talebin üzerine çıkmış, küreselleşme ile birlikte de oyuncak sektöründe yoğun bir rekabet ortaya çıkmıştır. Teknoloji ile birlikte oyuncak üretiminde kullanılan hammaddeler arasına petrol türevi malzemeler de girmeye başlamıştır. Zaman içerisinde petrol türevi hammaddeler işlenmesinin kolaylığı, maliyetinin uygunluğu ve daha dayanıklı olması nedeni ile gerek tüketiciler gerek üreticiler tarafından daha fazla talep edilmeye başlanmıştır. Endüstri 4.0 sürecinde dijitalleşmenin de etkisi ile oyuncak sektörü geleneksel ve dijitalin birleşmesi ile oyuncakların işlevselliği de artmıştır. Böylece teknolojinin etkisi ile oyuncakların çocuklar için taşıdığı işlevin etkisi de farklılıklar göstermeye başlamıştır.

Oyuncağın İşlevi

Oyuncak çocuğun eğitilmesine, terbiyeli olmasına ve yarınlara hazırlıklı olmasına katkıda bulunmaktadır. Oyuncaklar en temelde oyunun nesnel unsurudurlar. Her bir oyuncak kültürel bir değere sahiptir. Bu yönü ile oyuncaklar, kültürel, coğrafi, ekonomik açıdan üretildiği toplumun ve ait olduğu zamanın aynasıdır. Bu durumu günümüz oyun ve oyuncak araştırmacılarından Smirnova şöyle ifade etmektedir: “Her oyuncak daima, zamanının ve yapıldığı yerin belirli aurasını taşır. Yetişkinlerin çocuklar için yaptığı oyuncaklar, bu yetişkinlerin dünya görüşlerini, ideolojilerini, zevklerini, tarzlarını ve teknoloji anlayışlarını yansıtır” (Smirnova, 2011). Oyuncak, çocuklarda uyandırdığı merak sayesinde, çocukların geleceğin araştırmacıları olmasına yardımcı olmaktadır. Çocuklar, oyuncaklar sayesinde her şeyin nedenini araştırmaya başlamaktadırlar. En eski çağlardan beri bilinen oyuncağın işlevi, çocukları dünyanın zorluklarıyla karşı karşıya getirip yaşama hazırlamaktadır. Bunun yanı sıra oyuncaklar

çocukların kendilerini fark etmelerine yardımcı olmakta ve yetişkinlerin yaşamına uyum sağlamada öncü olmaktadır (Onur, 1992). Oyuncakların başlıca işlevleri (Jackson, akt. Ak D., 2006); ebeveynlerini taklit etme, gerçekliği farklı gerçekliklerle yansıtma, sahiplenme duygusu, gelişimi yansıtma, toplumsal olan rollere hazırlama, fiziksel, zihinsel ve düşünsel gelişimini sağlama olarak yazılabilir.

3. OYUNCAK SEKTÖRÜ PAZARI

Dünya Oyuncak Sektörü

Dünya oyuncak pazarında, 2019-2025 döneminde %4'ün üzerinde bir büyüme beklenmektedir. Dünya oyuncak endüstrisi geleneksel oyuncaklar ve elektronik oyunlar olarak ikiye ayrılmaktadır; geleneksel oyuncakların içinde, yap-boz ve kart oyunları, okul öncesi çocuk oyuncakları, iş makinesi/inşaat oyuncakları, bebek ve aksesuarları, giydirme ve bezeme oyuncakları, dış ortam oyuncakları/akülü araçlar, pelüş oyuncaklar ve sanatsal ve el beceresi oyuncakları vb. şekilde sınıflandırılmaktadır (Demirci, 2016).

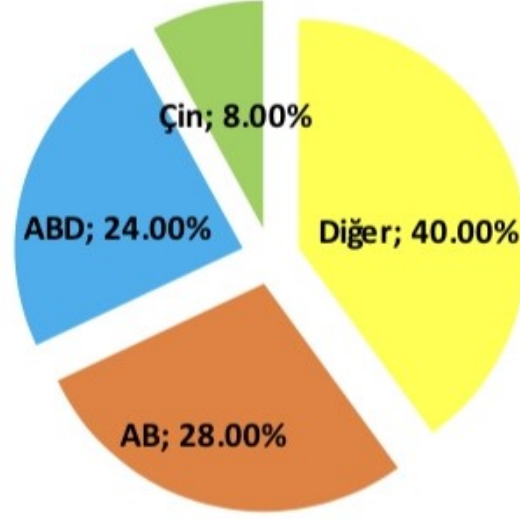
Oyuncak pazarında; üretim ve pazarlama olarak iki grupta oyuncak sektörü yer almaktadır. Üretici kısmında küresel markalar ile markalara fason oyuncak üreten üreticiler, pazarlama kısmında ise distribütörler ile perakende oyuncak mağazaları yer almaktadır. Markalar pazarda oyuncak satışını kendi franchising sistemleri veya bayileri ile yürütürken, hipermarketler ile büyük süpermarketler de oyuncak pazarında oyuncak satış alanında önemli bir yere sahiptir. Küresel markalar oyuncak üretiminde üretim maliyetlerini düşürmek amacı ile özellikle Çin olmak üzere Asya ülkelerini fason üretim tercih etmektedirler.

Lisanslı markaların oyuncakları Dünya oyuncak pazarının %25'ini oluşturmaktadır (PAGEV, 2019). Lisanslı oyuncaklar, görsel ve basılı medya ile internetin eğlence endüstrisinde de pazarlama açısından yoğun bir desteğe sahiptir. Pazarda sahip oldukları bu desteğin gücü ile ticari ürünün tutunmasını daha kolay sağlamaktadırlar. Lisanslı oyuncaklara pazarda rekabet üstünlüğü sağlayan etkenlerin başında ise, çocukları veya kendileri adına oyuncakları satın alan ailelerin lisanslı ürünlere karşı pazarda duydukları güvenidir. Dünyada oyuncak pazarında pazarı en hızlı büyüyen oyuncak grupları arasında; iş makinaları ile dış ortam (kova, kürek vb)/spor oyuncakları (akülü araba vb) yer almaktadır. İş makinaları ile spor oyuncaklarının pazar talepleri giderek artarken, bilgisayar oyunlarının cazip alternatifliği karşısında yap-boz ve kartlı oyunların pazar talebi giderek azalmaktadır.

Günümüz küresel pazarında değişen tüketici talepleri ve pazar gereksinimleri doğrultusunda artık oyuncak markaları bağlantılı oyuncak üretimini tercih etmektedirler. 20 yüzyılın sonlarından itibaren pazarda trend olan bağlantılı oyuncaklar; geleneksel oyuncaklar ile dijital dünyayı birbirine entegre eden oyuncaklardır.

Gelenekselin dijital ile zenginleştiği oyuncakların talebi giderek artmaktadır. Örneğin; Lego, Ninjago ürünleri ve kartlarıyla birlikte internetten oyun oynamak mümkündür. Yine Hasbro firması, dünyanın en çok oynanan ve en sevilen kutu oyunlarından biri olan Monopoly oyununu değişen pazar talepleri doğrultusunda elektronik ortama taşımıştır.

Geleneksel oyuncak satışlarının %60'ı AB, ABD ve Çin'de gerçekleşmektedir. Toplam satışlar içinde AB %28 % ABD %24 Çin de %8 pay almaktadır. Bu ülkelerin dışındaki tüm ülkelerin toplam satışlardan aldığı pay %40 düzeyindedir (Şekil 1.).

Şekil 1. Dünya Geleneksel Oyuncak Satışlarının Dağılımı (PAGEV, 2019)
Figure 1. Distribution of World Traditional Toy Sales (PAGEV, 2019)

Dünya oyuncak endüstrisinde satışları yönlendiren en büyük 5 marka, başlıca büyük pazarlar açısından Çizelge 1.'de gösterilmiştir (PAGEV, 2019).

Çizelge 1. Dünya Oyuncak Endüstrisini Yönlendiren Markalar (PAGEV, 2019).

Table 1. Brands Driving the World Toy Industry (PAGEV, 2019)

Sıra	Çin	AB	ABD	Dünya
1	Guandong Alpha Animation	Mattel Inc.	Mattel Inc.	Mattel Inc.
2	Toyroyal Co.Ltd.	Lego Group	Hasbro Inc.	Hasbro Inc.
3	Lepo Toys Ltd.	Hasbro Inc.	Lego Group	Lego Group
4	Mattel Inc.	Private Label	Spin Master Ltd.	Bandai Namco Group
5	Shanghai Yaoji Playing Cards	Simba-Dickie Group	Hallmark Cards Inc.	Takara Tomy Co Ltd.

Dünya toplam oyuncak ithalatı 2018 yılında 125 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup, toplam ithalatın %65'i 10 ülke tarafından yapılmıştır. ABD, Almanya, Japonya, İngiltere ve Fransa en büyük 5 ithalatçı ülke konumundadır. Türkiye 2018 yılında toplam dünya oyuncak ithalatından %0,04 pay almıştır (Çizelge 2.) (PAGEV, 2019).

Çizelge 2. Dünya Oyuncak Pazarında 10 Büyük İthalatçı Ülke, 2018 (PAGEV, 2019).**Table 2.** 10 Major Importer Countries in the World Toy Market

Başlıca İthalatçı Ülkeler	Milyar \$	%Pay	CAGR%
ABD	34,4	27,6	4,5
Almanya	8,9	7,1	7,4
Japonya	6,4	5,1	0,6
İngiltere	6,4	5,1	-1,1
Fransa	5,4	4,3	2,5
Hong Kong	5,3	4,3	-49
Kanada	4,4	3,6	0,9
Polonya	3,5	2,8	23,9
İspanya	3,4	2,7	10,4
Hollanda	3,2	2,5	5,2
10 Ülke Toplamı	81,3	65,1	3,6
Diğer Ülkeler	43,6	34,9	2,6
Toplam	124,9	100,0	3,3

Dünya toplam oyuncak ihracatı 2018 yılında 120 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup, toplam ihracatın %79'u 10 ülke tarafından yapılmıştır. Çin, Hong Kong, ABD, Almanya ve Çek Cumhuriyeti en büyük 5 ihracatçı ülke konumundadır (Çizelge 3.). Dünya toplam oyuncak ihracatı 2014–2018 yılları arasında yılda ortalama %6,8 büyürken, ihracatı yönlendiren ilk 10 ülkede yıllık artış hızı %7,5 olarak gerçekleşmiştir (PAGEV, 2019).

Çizelge 3. Dünya Oyuncak Pazarında 10 Büyük İhracatçı Ülke, 2018 (PAGEV, 2019)**Table 3.** 10 Biggest Exporter Countries in the World Toy Market (PAGEV, 2019)

Başlıca İthalatçı Ülkeler	Milyar \$	%Pay	CAGR%
Çin	56,7	47,3	10,1
Hong Kong	7,2	6,0	-2,7
ABD	6,8	5,7	0,7
Almanya	6,0	5,0	6,2
Çek Cumhuriyeti	3,6	3,0	1,4
Japonya	3,5	2,9	18,0
Hollanda	3,1	2,6	5,0
Polonya	2,9	2,4	43,0
İngiltere	2,5	2,1	3,0
Tayvan	2,3	1,9	0,2
10 Ülke Toplamı	94,7	79,0	7,5
Diğer Ülkeler	25,2	21,0	4,2
Toplam	119,9	100,0	6,8

Çizelge 3.'den de görüldüğü gibi, 2018 yılında 10 büyük ihracatçı ülke içinde yıllık ihracat artış hızı olarak ilk üçte yer alan ülkeler %43 ile Polonya, %18 ile Japonya ve %10,1 ile Çin'dir.

Türkiye Oyuncak Sektörü

Türkiye’de oyuncak sektörü tüketime göre oldukça büyük miktarda üretim gerçekleşmektedir. Ancak yine de Türkiye’de oyuncak üretimi yaklaşık son 10 yılda yılda ortalama miktar bazında %2,5 değer bazında da %11,3 gerilemiştir (Tunç ve Güzel, 2020). 2019 yılı itibarı ile Türkiye oyuncak sektörünün üretimi artmasına rağmen Türkiye’de oyuncak ithalatı giderek artmaktadır. Bunda küresel markaların tüketici talepleri doğrultusunda pazardaki rekabet güçlerinin üstün olmasının da büyük rolü bulunmaktadır. 2014 yılından itibaren düşüşe geçen Türkiye oyuncak sektörü üretimi 2019 yılından itibaren yükselişe geçmiştir. Türkiye Oyuncak Kooperatifi (TOY-KOOP) Başkanı Ender Mıcık’ın verdiği bilgilere göre; özellikle son dönemde dünyadaki Covid-19 salgını nedeni ile oyuncak ithalatında yaşanan sıkıntı ve ithal ürün fiyatlarındaki artışın, Türkiye’de yerli üretimi ciddi anlamda artış göstermiştir. Toptancı ve perakendeciler yerli ürünlere yönelmektedir. Yurt dışı merkezli büyük markalar Türkiye’de yatırım yapmak istemektedirler. Türkiye’de sektördeki üretim şekli de değişen pazar koşullarına göre değişim göstermiş, uzaktan kumandalı araba gibi katma değeri yüksek oyuncakların üretimi artmaya başlamıştır. Türkiye’nin artan oyuncak üretimi karşısında oyuncak ithalatı son 5 yılda yüzde 54,4 azalmıştır. Türkiye 2015 yılında 588,2 milyon dolarlık oyuncak ithalatı yaparken bu rakam 2019 yılında 267,9 milyona gerilemiştir. Söz konusu dönemde ihracat ise %19’a yükselmiştir. Oyuncak ihracatı 2015’te 117,6 milyon dolarken 2019’da 140 milyon doları aşmıştır (Horuz, 2020).

Üretim ile birlikte Türkiye oyuncak sektöründe 2020 yılına doğru gelindiğinde dış ticaretinde artışta olduğu görülmektedir. İthalat ve ihracat artarken, ihracatın artış oranının ithalatın artış oranından daha fazla olması ise Türkiye oyuncak sektörü açısından olumlu bir pazar politikasını ortaya koymaktadır. Dış ticaretteki bu olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye oyuncak sektörü dış ticarete sürekli açık vermektedir. Örneğin; Türkiye oyuncak sektöründe 2014 yılında 359 milyon dolar dış ticaret açığı 2018 yılında 230 milyona gerilemiştir. 2019 yılının ilk 6 aylık gerçekleştirmelerine göre dış ticaret açığı, ihracatın artması ve ithalatın gerilemesi nedeniyle yıl sonunda yaklaşık 146 milyon dolardır (PAGEV, 2019).

Türkiye toplam oyuncak ithalatının %88’ini Çin’den yaparken, Endonezya, Vietnam, Çek Cumhuriyeti, İtalya, Danimarka, Macaristan, Malezya, Tayland ve Almanya oyuncak ithalatında en önemli ülkeleri oluşturmaktadır. En çok ihracat yapılan ülkeleri ise sırası ile İngiltere, Irak, Yunanistan, Kıbrıs, Sırbistan, İran, İtalya, Rusya Federasyonu, Suudi Arabistan ve Almanya oluşturmaktadır.

4. OYUNCAK ÜRETİMİNDE AHŞAP KULLANIMI

Ahşap rahatlıkla bulunabilen doğal ve temel bir malzemedir (Usta, 2013). Ahşap çok eskiden beri oyuncak yapımında kullanılan temel hammaddelerin başında gelmektedir. Ahşap aynı zamanda, insanoğlunun birçok gereksiniminin karşılanmasında vazgeçilmez bir malzemedir. Bunun en büyük nedenlerinden birisi ise, ahşabın yenilenebilir ve sürdürülebilir bir malzeme olmasıdır. Doğal bir malzeme olan ağaçtan üretilmesi nedeni ile ahşap, yaşamın her alanında büyük bir öneme sahip olan imalat ve yapı malzemeleri olarak da kullanılmaktadır. Ahşap; kolay şekil alabilmesi, kimyasal bileşimi ve anatomik yapısı, mekanik ve fiziksel özelliklerinin

getirdiği avantaj ile farklı malzemelerle çok uyumlu kullanılabilirdiği için oyuncak sektöründe de oyuncak üretiminde en çok kullanılan malzemeler arasında yer almaktadır.

Ahşap Oyuncakların Çocuk Gelişimine Etkisi

Doğal bir malzeme olan ahşap oyuncaklar; çocuklardaki psikoseksüel gelişimin evrelerinde, sosyal-duygusal, motor-beceri ve bilişsel yetkinliklere ulaşma aşamasında çocuk gelişimi üzerinde, eğitici-öğretici ve eğlendirici bir aktivite olan oyun kapsamı içerisinde kullanılacak ve bahsi geçen oyunun oynanması ile birlikte çocuklarımızın hem bedensel hem kişisel hem de zihinsel gelişimine katkı sağlayan eğitici ve öğretici oyun elemanlarıdır (Usta, 2013). Bunların doğrultusunda, ahşap oyuncaklar, kendine has bir düşünce yapısıyla tasarlanmak amacı ile, eski çağlardan beri el işçiliğiyle ve günümüzde de makineler tarafından imal edilen oyuncakların üretiminde her zaman çok önemsenen bir konuma sahip olmuştur. Buna ek olarak ahşap oyuncaklar, çocukların dünyasında vazgeçilmezleri olan oyuncaklar içerisinde daha iyi bir konuma sahip olmuştur. Fakat, ahşap oyuncaklar, zihinsel gelişiminin aşamalarıyla birlikte benlik oluşumunun gelişiminin de tamamlanmış olduğu psikoseksüel gelişim açısından önemli olan okul öncesi dönemde, çocukların çok yönlü özelliği sayesinde deneyerek ve dokunarak öğrenmesi işlevi oldukça önemli bir yere sahiptir

Günümüzde giderek azalan doğal kaynakları ve çevreyi korumak amacı ile artık bütün sektörlerde sürdürülebilirlik uygulamaları önem kazanmıştır. Bütün sektörlerde özellikle küresel markalar ile ülkelerin büyük ulusal markaları üretimde ve pazarlamada sürdürülebilirlik konusunda birçok çalışmalar ve projeler yürütmektedirler. Diğer sektörlerde olduğu gibi oyuncak sektöründe de özellikle ahşap oyuncakların üretiminde sürdürülebilirlik uygulamaları önem kazanmıştır. Bunun en büyük nedenleri arasında ormanların korunmasını sağlamak ve ahşabın sürdürülebilirlik uygulamasına uygun olması gelmektedir (Aydın, 2012). Bu da ahşap oyuncakların daima tercih edilmesini sağlamaktadır. Organik ve doğal olan oyuncaklara dönüşüm sağlandığı günümüzde, ahşap oyuncaklar, çevreci ve sağlıklı olması sebebi ile ebeveynler tarafından tercih edilmeye başlandığı görülmektedir. Buna ek olarak, kullanıcı sağlığı da göz önünde bulundurulmuş ve doğal olan ahşap malzemenin imal edilen her oyuncak için tüm güvenlik standartlarına uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Doğal ham ahşap oyuncaklar üreten işletmeler, oyuncak üretiminde kullanacakları ahşap malzemeyi seçerken en başta kullanılan ahşap malzemenin çocuk sağlığı açısından uygunluğuna dikkat etmelidir. Bunun dışında dikkat edilmesi gereken noktalar (Elibol ve ark., 2016):

- Oyuncak formunun korunması için, deseni düzgün ve budaksız ahşap kullanımı
- Enine doğru yapılan kesitte halka aralıklarının yıllık halka aralığına eşit olmasına dikkat etme, böylece ahşapta çatlakların oluşmasını önleme
- Çocukların sağlığı ve oyuncakların korunması açısından yoğun reçineli veya reçine keseli yüzeylere sahip ahşabı kullanmama
- Üç yaş altı çocuklar için tasarlanan oyuncaklar için sağlığa zararlı olmayan su bazlı boyalar ve vernikler kullanma
- Olası kazaları önlemek için ahşap ve diğer malzemelerden üretilen oyuncaklarda keskin kenar kullanmama.

- Üç yaş altı çocuklara tasarlanacak oyuncaklarda kestane, meşe, maun gibi ekstraktif maddesi¹ fazla olan ağaç türlerini kullanmama.
- İç mekanda kullanılan ahşap oyuncakların rutubet değerini en fazla %8 yapma
- Ahşap oyuncakları tasarlarken, çocukların yaş gruplarına göre antropometrik ölçümlere ve ergonomiye dikkat etme
- Ahşap oyuncak tasarımında sadece bilişsel alanda değil, çok boyutlu tasarım ve tüm gelişim alanlarına göre çok yönlü düşünme.

Bu açıklamaların sonucunda, ahşaptan oyuncaklarda sağlığa zararı olmayan ve solvent ile ağartılmış zehirli kimyasallar kullanılmadan üretimi yapılmalıdır, yüzeylerdeki pürüzler zımparalanarak yüzey ve kenarların düzgünlüğü sağlanmalıdır (Mercan, 2018). Bunların yanı sıra ahşap oyuncaklar yere düştüğünde veya çocuk tarafından istemsiz şekilde ağıza götürüldüğünde ağzın uygulayabileceği kuvvetle parçalara ayrılmayacak bütünlük ve dayanıklılığa sahip olmalıdır. Üretilen her oyuncak ulusal ve uluslar arası standartlara uygun olmalıdır. Dünya’da üretilen tüm oyuncakların CE damgası taşıması uygun olduğu için, Oyuncak Güvenliği Yönergesi'nde TS EN 71 (Oyuncak Güvenliği) belirtilmiş olan tüm temel güvenlik gereksinimlerini karşılamak zorundadır (Anonim, 2019).

5. MATERYAL VE YÖNTEM

Aileler çocukları için oyuncak satın alınırken, genelde öncelikle oyuncağın fiyatının uygun olmasına dikkat etmektedirler. Bütçelerine uygun olan bir oyuncağı belirledikten sonra oyuncağın etiket bilgilerini dikkate almaktadırlar. Çocuklarının sağlığına zarar verebilecek içeriğe sahip oyuncakları kolaylıkla tercih etmemektedirler. Tabi aynı zamanda tüketiciler için oyuncakların markası da önem taşımaktadır (Çiçek, 2011). Ancak gelir düzeyi ve eğitim seviyesine göre oyuncakların satın alınmasında dikkat edilen kalite kriterleri değişkenlik göstermektedir. Bütün bu değişken değerler karşısında ahşap oyuncaklar daima pazarda üstünlüğünü korumaktadır.

Yapılan bu araştırma ve ürün tasarımında, ahşaptan modüler çocuk oyun evi tasarlanmış ve geliştirilmiştir. Tasarlanan çocuk oyun evinin malzemesi olarak önceki bölümde belirtilen nedenler ile ahşap malzeme tercih edilmiştir. Dünyanın her yerinde çocuklar oyuncakları daima severler. Oyuncaklar içinde ise ahşap oyuncakların yeri daima ayrıdır.

Günümüz teknolojisi ve küreselleşen pazar rekabetinde oyuncak sektöründe tasarım olarak birçok malzeme kullanılmasına rağmen, doğal yapısı ve sağlığa uygunluğu açısından ahşap oyuncakların yeri tüketiciler açısından daima ayrı olmuştur. O nedenle bu araştırmada ve ürün tasarımında modüler ahşap oyuncak evi tasarımı tercih edilmiştir. Ahşap oyuncak evinin tasarımında ana malzeme olarak mdf (medium density fireboard- orta yoğunluklu lif levha) ve kontrplak malzeme kullanılmıştır (Resim 1.).

¹ Ahşap malzemede yapışma, vernik ve boya tutma gibi özellikleri olumsuz etkileyen, ahşaptan dışarı sızan istenmeyen bileşikler

Tasarlanan ve geliştirilen modüler oyun evinde öncelikle çocukların sağlıklı bir alanda oyun oynarken rahat edebilecekleri bir evin tasarlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle boyasız mdf kontrplaklar tercih edilmiştir. Blok ahşap yerine mdf tercih edilmesinin en büyük nedeni, mdf malzemenin daha hafif olmasıdır. Sunta da hafif bir malzemedir, ancak suntanın içerisinde ahşap talaşlarının dökülme riski çok yüksektir. Bu nedenle en güvenli malzeme olarak mdf tercih edilmiştir.

Resim 1. Tasarlanan ahşap oyuncak evin ana malzemeleri
Photo 1. The main materials of the designed wooden toy house

Oyuncak evin birleştirme noktalarında ise çocuklar için risk oluşturabilecek çivi veya vidalar yerine geçme sistem tasarlanmıştır. Böylece çocuklar için oluşabilecek risklerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır (Resim 2.).

Resim 2. Ahşap oyun evinde kullanılan malzemenin birleşim noktaları
Photo 2. Joining points of the material used in the wooden playhouse

Çocuk evinin modüler sistem olarak tasarlanmasının nedeni, montaj ve kullanım kolaylığı sağlamasıdır (Resim 3.).

KİLİT SİSTEMİ DETAYLARI

Ölçüleri: 130X130 H:130
110X110 H:120
90 X 90 H:110

Resim 3. Ahşap oyun evinde kullanılan malzemenin birleştirilmesi
Photo 3. Combining the material used in the wooden playhouse

Hedef Kitle

Modüler olarak tasarlanan ahşap çocuk evinde düşünülen hedef kitle olarak her kesimden tüketici kitlesi alınmıştır. Hedef kitlenin tutum ve davranışlarının belirlenmesinde sosyal sınıf büyük etkiye sahiptir. Pazarlama açısından sosyal sınıflar, tüketim davranışı ve tutumları için danışma grubu işlevini yerine getirmektedir. Sosyal sınıf; “aynı toplumsal saygınlığa sahip, birbiri ile sıkı ilişkileri ve benzer davranışsal beklentileri olan kişilerin oluşturduğu bir sosyal yapı”dır. Sosyal sınıf, sosyal hiyerarşi içinde kişilerin derecelendirildiği hiyerarşik bir özelliğe sahiptir. Bu özellikten dolayı, aynı sınıftaki üyeler hemen hemen aynı statüye sahip olurken, diğer sınıfın üyeleri ya daha fazla ya da daha az statüye sahip olmaktadır (Duran, 2020).

Statü Özellikleri İndeksi'ne göre genel olarak dikkate alınan değişkenler: meslek, eğitim, gelir seviyesi, gelir kaynağı, yaşanılan ev tipi, yaşanılan çevre, sahip olunan değerler (ev, yazlık, otomobil, elektronik eşya) olarak sınıflandırılmaktadır (Chaney, 1999). Burada hedef kitlenin sosyo-ekonomik yapısı önem taşımaktadır. Bu ürünün tasarımında da gelir düzeyi orta ve ortanın üstü olmak üzere üst gelir düzeyi hedef kitle dikkate alınmıştır.

Tasarımda Modülerlik Kavramı

Farklı fonksiyonların birleşimiyle oluşan birimler üreten ve birleştiren modüler tasarımlar çeşitli fonksiyonlar ortaya koymaktadır. Bileşenler arasındaki etkileşimi minimize eden modüler tasarımlar, bütün bileşenleri bağımsız bir şekilde tasarlanmasını ve devamında da üretilmesini sağlama amacındadır. Modülerlik kavramında tasarlanmış olan her bir bileşenin bir ve ya birden daha fazla fonksiyona sahip olması gerekmektedir. Basitliklerin doğurduğu kombinasyonlardan karmaşıklar ortaya çıkmaktadır (Simon, 1999).

Yapıtaşları ne kadar çok zenginse, o kadar çok özenli ve ayrıntılı bir doku elde edilir. Bu nedenle, ihtiyaç sonucu eski ve yeni bileşenlerin tasarımından bir araya gelerek oluşturdukları sistem meydana gelmektedir. Farklı yapılar içerisinde bu bileşenleri defalarca kullanabilmek mümkündür.

Bileşenlerin oluşturduğu sistemde meydana gelen ve içerisinde bir arayüz bağlantısı bulunan bileşenler arasında belirli ilişkiler kurulmasını sağlayan sisteme modülerlik sistemi denilmektedir. Sistem bütününe ekonomik olarak her durumda yenilenmesi gerekmez. Farklı strüktürler elde etmek isteniyorsa, bileşenler üzerinde değişiklikler yaparak istenilen sonuca ulaşılabilmektedir.

(DfA) Montaj İçin Tasarım

Montaj için tasarım da (DFA), ürünleri tasarlama sürecinde montaj kolaylığı sağlanması amaçlanarak tasarım yapılması beklenmektedir. Tasarlanan ürün ne kadar az parça içerirse, montajı da daha az zamanda biter ve böylelikle montaj yapımındaki maliyet düşürülür. Buna ek olarak, parçaların taşınmasını, kavranmasını, yönlendirilerek takılmasını kolaylaştıracak şekilde olması, montajın maliyetini ve montaja harcanan zamanı da azaltacak şekilde tasarlanmış olması gerekmektedir. Montaj yaparken parça sayısında azalma olması, montajdaki parçaların tümünün maliyetinin düşürülmesi anlamına gelmektedir.

Ürünün İnovatif Yaklaşımları

Araştırmada tasarlanıp geliştirilen modüler ahşap oyun evinin, montaj için tasarım ve tasarımda modülerlik ilkesine göre tasarlanmasının nedenleri ve inovatif yaklaşımları başlıca şunlardır;

- Parça sayısının azaltılması
- Modüler tasarım olması
- Parça farklılıkları azaltılması
- Kilit sistemi sayesinde güvenilir ürün tasarımının yapılmış olması
- Kolay kurulabilen parçalar tasarlanması
- Farklı bağlayıcılardan kaçınılması (vida vb)
- En yüksek seviyede uyum ve kolay montaj için tasarım yapılması
- Montaj süresinin azaltılması
- Esnek parçalardan kaçınılmış olması
- Metal ürün tedarikçisinin tamamen ortadan kalkması
- Yenilikçi bir tasarım olması
- Uzun ömürlü olması
- Sürdürülebilir olması
- Çevreci ve doğal bir malzemeden üretilmiş olması
- Diğer kapalı alan oyun evi ve çadırlarına göre daha dayanıklı olması
- Tasarımda Modülerlik ilkesiyle tasarlanmış ürün olması
- Montaj için tasarım ilkesiyle tasarlanmış ürün olması

Bütün bu nedenler geliştirilen modüler evin inovatif açıdan üstün olmasını da sağlamaktadır.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde pek çok malzemeden üretilmiş oyuncakların sağlık açısından büyük tehdit oluşturmasından dolayı doğal olana yani ahşaptan üretilen oyuncaklara dönüş sağlanmıştır. Bu dönüşün özellikle çocukların sağlığına çok büyük katkısı olmuştur. Ebeveynler de bu doğala dönüşle birlikte çocuklarına büyük yarar sağlamışlardır. Fakat ahşap oyuncaklarda çok fazla ürün çeşitliliği bulunmamaktadır. Bu çalışmada da, ahşap oyuncak sektörüne ürün çeşitliliği katmak amacı ile modüler ahşap çocuk oyun evi tasarımı yapılarak ürün geliştirilmiştir. Bu tasarım yapılırken; hem aileler hem de ebeveynleri dikkate alınmıştır. Çocukların güvenliği sağlığı ve gelişimi düşünülürken, ebeveynlerin de modüler tasarım olan oyun evini kolay kurabilmesi ve istenildiğinde uzun süre saklanabilmesi amaçlanmıştır.

Modüler çocuk oyunevi tasarımı yapılarak, sektör araştırması yapılmış ve pazarlama konularında da incelemelerde bulunulmuştur. Daha önce ahşap oyuncak üzerine araştırmalarda bulunulmuş olsa da modüler oyunevi tasarımı yapılmamıştır. Bu araştırma da, bundan sonraki tüm benzer konulardaki tüm araştırmacılara öncü bir araştırma olup katkı sağlanması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak D., 2006. “Oyun ve Oyuncak Kavramlarının Tarihsel ve Kültürel Değişimine Endüstriyel Tasarım Açısından Bir Bakış”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2006
- Akbulut D., 2009. “Traditional Toys in Present”, Millî Folklor Uluslar arası Kültür Araştırmaları Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 84, e-ISSN: 2146-8087
- Anon., 2019. “Oyuncaklar için CE Belgesi”, Retrieved December 22, 2019, <https://www.belgedanismanlik.com/oyuncaklar-icin-ce-belgesi>, Erişim Tarihi: 02.10.2020
- Aydin H.S., 2012. “Oyuncak Tasarımında Sürdürülebilirlik Esaslarının Uygulanması: Ahşap Oyuncak Örneği”, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çiçek M., 2011. “Tüketicilerin Oyuncak Satın Alma Davranışları ve Ülke Orjini Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış)
- Chaney D., 1999. “Yaşam Tarzları”, Çeviren İrem Kutluk, Dostluk Kitapevi, Ankara.
- Dalğar T., Kaya A.İ., 2017. Oyuncak tercihinde ahşap malzeme özelliklerinin incelenmesi, İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi, 6(3), 9–16.
- Demirci B., 2016. “Dünya ve Türkiye Plastik Oyuncak Sektörü”, SUBCON Turkey Yan Sanayi ve Tedarikçi Gazetesi, <http://www.subconturkey.com/2016/OCAK/koseyazisi-Dunya-ve-Turkiye-Plastik-Oyuncak-Sektoru.html>, Erişim Tarihi: 05.10.2020
- Duran M., 2020. “Pazarlama Açısından Sosyal Sınıf Kavramı”, <http://danismend.com/kategori/altkategori/sosyal-sinif-kavrami/>, Erişim Tarihi: 05.10.2020
- Egemen A., Yılmaz Ö., Akil İ., 2004. “Oyun, Oyuncak ve Çocuk-Play, Toy and Children”, ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi, Sayı: 5-2, s. 41
- Elibol G.C., Kılıç Y., Burdurlu E., 2006. “Okul Öncesi Çocuk Oyuncaklarında Malzeme Kullanımı ve 4-6 Yaş Çocuklarının Renk Tercihleri”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 9(9), 35–44.
- Fiske J., 1999. “Popüler Kültürü Anlamak”, Çeviren. S. İrvan, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Gorman A.B., 1985. “Toys Are Us”, Yale-New Haven Teachers Institute, 06, A.B.D.

- Horuz M.E., 2020. “Yerli Oyuncak Üretimi Hız Kazandı”, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yerli-oyuncak-uretimi-hiz-kazandi/1787500#>, 01.04.2020, Erişim Tarihi: 02.02.2020
- Mercan C., 2018. “Ahşap Oyuncakların Çocuk Gelişiminde Yeri ve Ahşap Oyuncaklar İçin Tasarım Önerileri”, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ağaççşleri Endüstri Mühendisliğı Anabilim Dalı.
- Omatça İ., (2006). “Ahşabın, Oyuncak Üretiminde Kullanımı ve Önemi”, Dumlupınar Üniversitesi, Simav Teknik Eğitim Fakültesi, Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi Bölümü, Lisans tezi.
- Onur B, 1992. “Oyuncaklı Dünya”, Verso Yayıncılık A.Ş., ss. 11-16, 31, 190. Ankara.
- PAGEV, 2017. “Türkiye Oyuncak Sektör İzleme Raporu 2017”, Retrieved from [https://www.pagev.org/upload/files/Hammadde Yeni Tebliğ Bilg. 3/Oyuncak Sektör Raporu 2017.pdf](https://www.pagev.org/upload/files/Hammadde%20Yeni%20Tebliğ%20Bilg.%203/Oyuncak%20Sektör%20Raporu%202017.pdf)
- PAGEV, 2019. “Türkiye Oyuncak Sektörü İzleme Raporu 2019”, sRetrieved from <https://pagev.org/upload/files/Oyuncak%20Sektör%20Raporu%202019%20-%206%20Ay.pdf>, ss. 6-10,15, Erişim Tarihi: 05.09.2020
- Sakar S, Karaduman İ, 2018. “Türkiye’de Oyuncak Sektöründe Tüketici Tercihine Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Araştırma”, İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, Sayı 49, s. 4, ISSN: 1306-3375
- Smirnova, E.O., 2011. “Character Toys as Psychological Tools”, International Journal of Early Years Education Vol. 19, Issue 1: Early Childhood Education Research from a Russian Perspective, p. 37, Erişim Tarihi: 27.10.2020, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669760.2011.570998>, <https://doi.org/10.1080/09669760.2011.570998>,
- Tuncer Y, 2012. “Ahşap Oyuncaklar”, Dumlupınar Üniversitesi, Simav Teknik Eğitim Fakültesi, Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi Bölümü Lisans tezi, yayınlanmamış tez.
- Tunç Ö.B., Adıgüzel M., 2020. “Türkiye’de Oyuncak Sektörünün Dış Ticaretinin ve Rekabet Gücünün Değerlendirilmesi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Working Paper Series Tartışma Metinleri, WPS NO/241/2020-03, ss. 12-13, https://ticaret.edu.tr/uploads/dosyalar/921/241_%202020-03%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99DE%20OYUNCAK%20SEKT%C3%96R%C3%9CN%C3%9CN%20DI%C5%9E%20T%C4%B0CARET%C4%B0N%C4%B0N%20VE%20REKABET%20G%C3%9CC%C3%9CN%20DE%C4%9EEERLEND%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0.pdf, Erişim Tarihi: 21.09.2020
- Usta İ, 2013. “Kültürlerarası Etkileşimde Ahşabın Önemi”, Hacettepe Üniversitesi Ağaççşleri Endüstri Mühendisliğı Bölümü Ders Notu, Ankara.
- Usta İ, 2013. “Eğitici Ahşap Oyuncaklar”, Hacettepe Üniversitesi Ağaççşleri Endüstri Mühendisliğı Bölümü Ders Notu, Ankara.
- Yalçınkaya T, 2004. “Eğitici Oyun ve Oyuncak Yapımı”, Esin Yayınları, İstanbul.